

Geçmişde döwleti dolandyran, bu gün dört diwaryň içine tussag edilmäge çalşylan türk zenany

Category: Kitapcy, Sözler, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Geçmişde döwleti dolandyran, bu gün dört diwaryň içine tussag edilmäge çalşylan türk zenany ESKİDEN DEVLET YÖNETİRKEN BUGÜN EVİNE HAPSEDİLMEYE ÇALIŞILAN TÜRK KADINI

İslam öncesi Türklere ait bilgiler M.Ö. 4000-4500 yıl gerilere kadar ulaşmaktadır. Bu konu bağlamında her şeyden önce Türk dili analiz edilmelidir. Hiçbir Türk dilinde cinsiyet ayrımı yoktur. Çünkü Türk kültüründe cinsiyetler arası ayrımcılık bulunmamaktadır. Ayrıca ilk şamanların kadın olduğuna ve bu nedenle kadın şamanların şaman topluluklardaki en güçlü ruhsal liderler olduğuna inanılmaktadır.

Ayrıca Tengri kelimesinin de cinsiyeti yoktur. Türk aileleri ataerkil değildi. Çünkü ana tarafından 'dayı', 'tagay', 'kufduk' ve 'teyze' gibi akrabalık adları Türk dillerinde bulunduğu halde, baba tarafından akraba adları Türk lehçelerinde daha sonraki bir döneme aittir. Bu bilgilerin dışında; devlet yönetiminde Kağan'ın kararı, Hatun bu karara katılmadıkça geçerli sayılmıyordu.

Yine tarih kaynaklarında Türklerin önem verdikleri haklara, "ana hakkı" dedikleri ve bunu da "Tanrı Hakkı" ile eşit tuttuklarını göstermektedir.

(Kaynak: <http://www.jasstudies.com>)

1. Türk Devletlerinde Kadının Konumu

Orta Asya Türk devletlerinin hepsinde (İskitler, Hunlar, Göktürkler, Uygurlar) kadın önemli hak ve yetkilere sahip bulunmaktadır. Örneğin İskitler'de, her kadının İskit

erkekleri gibi savaşçı ve asker olarak yetiştirilmesi geleneği vardı. Bundan dolaydır ki İskit'li göçebe kadınlar her savaşta erkekleriyle birlikte çarpışıyorlardı.

Türk devletlerinde Türk kadınları bu tür faaliyetleri büyük bir vakar ve haysiyetle yürütmüşlerdir. Hatta bu türlü faaliyetlerde öylesine büyük yetkilerle hareket etmişlerdir ki Büyük Hun İmparatorluğu adına Çin ile ilk barış antlaşmasını Mete'nin hatunu imzalamıştır.

2. Kadınsız Hiçbir İş Yapılmazdı

Hunlar döneminden itibaren kadın-erkek ayrımı yapılmadığı ve kadın erkeğin tamamlayıcısı olarak kabul edildiğinden kadınsız hiçbir iş yapılmazdı. Hatta öyle ki kağanın emirnameleri sadece "Hakan buyuruyor ki" ifadesiyle başlamışsa geçerli kabul edilmezdi.

Yabancı devletlerin elçileri sadece hakanın huzuruna çıkmazlardı. Elçilerin kabulü esnasında hatunun da hakanla beraber olması gerekirdi. Bazen de hatunlar tek başlarına elçileri kabul ederlerdi.

Örneğin; Avrupa Hun ülkesine gelen elçiler Attila'nın eşi Arıg-Han tarafından kabul edilerek devlet işleri görüşülebilmektedir. Kabul törenlerinde, ziyafetlerde, şölenlerde hatun hakanın solunda oturur. Siyasî ve idarî konulardaki görüşmeleri dinleyerek fikrini beyan eder hatta harp meclislerine bile katılırdı.

Gökalp bu durum "Eski kavimler arasında hiçbir kavim Türkler kadar kadın cinsiyetine hak vermemişler ve saygı göstermemişler" şeklinde izah edilebilmektedir.

3. Türk Mitolojisinde Kadın

Türk mitolojisinde kadın gayet yüksek bir mevkide tasvir edilmektedir. Yaradılış Destanı'na göre kadın kâinatın yaratılışına sebep olan ilham kaynağı olarak görülmüştür. Türk destanlarında ise kadın ilahî bir varlık konumundadır. Eriřilip dokunulması, koklanması, kısaca beş duyu ile algılanmasının imkânı bulunmamaktadır.

Yaratılış Destanı'nda Ülgen'e(Tanrı) insanları ve dünyayı yaratması için fikir ve ilham veren "Ak Ana" adında bir kadındır. Oğuz Kağan'ın ilk karısı karanlığı yararak gökten inen mavi bir ışıktan, ikinci karısı ise kutsal bir ağaçtan doğmuş insanüstü varlıklardır.

Türk mitolojisinde bulunan tanrıçalardan bazıları şöyledir:

Ak Ana: Ülgen'e sonsuz sulardan gelerek "Yaratma" emrini veren tanrıçadır

Umay Ana: Çocukları ve hayvanları koruyan tanrıçadır.

Ayısıt: Güzellik tanrıçasıdır. Çocuklara ruhlarını verir.

Kübey Hatun: Doğum tanrıçasıdır.

Asena: Yol gösterici, lider tanrıçadır

Ötügen: Devleti koruyan ve hakimiyeti sağlayan tanrıçadır.

4. Göktürklerde ve Uygurlarda Kadın

Göktürklerde ve Uygurlarda kağanın karısı hatun devlet işlerinde kocasıyla birlikte söz sahibidir. Emirnamelerin yalnız Kağan namına değil kağan ve hatun namına ortaklaşa imza edilmektedir.

Orhun Kitabeleri"nde devlet işlerini bilen Katunlardan (hatun) söz edilir. Kağanın hanımı olan Hatun da tıpkı Kağan gibi töre ile bu makama oturur ve kağan ile birlikte ülkeyi yönetmektedir.

Orhun Kitabeleri'nde yer yer "Hakan ve Hatunun Buyruğu" sözü ile başlayan ifadeler yer almaktadır. Bu sözler İslam öncesi Türk devletlerinde kadının yönetimde söz sahibi olduğunu göstermektedir.

Kutluk Devleti'nin yöneticileri olan Bilge Kağan ve Kültigin adına dikilen abidelerde hatunun halktan farklı olduğu şu şekilde ifade edilmektedir. "Yukarıda Türk Tanrısı, Türk'ün kutlu ülkesini öyle tanzim etmiş. Türk milleti yok olmasın, millet olsun diye babam İlteriş Kağan ve annem İlbilge Hatunu (Tanrı) halk içerisinden çekip yukarı çıkarmış" Bu ifadeler Orta Asya Türklerinde kadının siyasî ve toplumsal bakımdan konumunun göstergesidir.

5. Devlet Yönetiminde ve Orduların Başında Kadınlar

Kadınlar arasında zaman zaman devlet siyasetine yön verenler de olmuştur. Örneğin; Sabar(Sibir)'ların kağanı Balak Han ölünce yerine eşi Boarık Hatun geçmiştir. Boarık Hatun 100.000 kişilik Sabar ordusunu yönetmekte ve Bizans imparatoru I. Jüstinianus'u dize getirdiği bilinmektedir.

Konu ile ilgili bir başka örnek ise II. Göktürk Kağanlarından Bilge Kağan ölünce yerine tahta çıkan oğulları devleti iyi idare edemeyince Tonyukuk'un kızı olan annesi Po-Fu devlet işlerine müdahale etmeye başlamıştır.

6. İbn-i Fadlan'ın Eserinde Türk Kadını

İslam öncesi Türk kadınlarına verilen önem hakkında başka örnekler de verilebilir. Örneğin; henüz İslam olmamış İtil (Volga) Bulgarlarına seyahat eden İbn-i Fadlan kendi eserinde, Türk toplumunda kadınların yeri ve öneminin şaşırtıcı bir durumda olduğunu itiraf etmekte ve bu hayretini gizleyememektedir.

Fadlan, Hatun'un hükümdarın yanında oturduğunu, bunun Türklerin âdeti olduğunu, Hatun'a hilat giydirilince Hatun'a ait kadınların, hatunun üzerine gümüş para saçtıklarını, Türk kadınlarının asla erkeklerden kaçmadıklarını haber vermektedir.

7. Destanlarda Kadınlar

Dede Korkut hikâyelerinden biri olan "Deli Dumrul hikâyesinde" Dumrul canının yerine can bulma çabasına girince bunu kadınından bulmuş, kadını ona hiç çekinmeden "canını vereceğini" söylemiştir.

Ayrıca Türk kültüründe destan kahramanları iyi ata binen, iyi kılıç kullanan, iyi savaşan kadınlarla evlenmek istemektedir. Nitekim Dede Korkut hikâyelerinden olan Bamsı Beyrek hikâyesinde yer alan "Banu Çiçek" bunun en güzel örneklerden biridir.

Bir başka örnek ise Selcen Hatun'dur. Selcen Hatun düşmanların

gece kocasına baskın yapmasından korkmaktadır. Kocasını uyarır, savaş başlar. Mücadele esnasında kocasının atı yaralanır. Savaşa hazır bir şekilde kenarda bekleyen Selcen Hatun atını düşmanların üzerine sürer ve düşmanları kılıçtan geçirmeye başlar.

Yine Manas Destanı'nda ise kahraman Manas'a zehir verilerek atıldığı çukurdan kurtaran eşi Kanikey Hatun ile oğlu Uruz'u kurtarmak için düşman ile savaşan Kazan Bey'in karısı Burla Hatun kadın kahramanlardan bir kaçıdır.

8. Türk Kadınlarının Bizans Devletine Etkisi

Yine bir Hazar prensesi olan Çiçekion, gelin olarak Bizans sarayına gittiğinde giydiği elbise saray ve çevresinde moda haline gelmiştir. Fakat daha da önemlisi şudur: İmparator II. Justinianus ve V. Kostantinos, Hazar prensesleri ile evlenmişlerdir.

Konstantinos'un Hazar prensesinden doğan oğlu, tarihte "Hazar Leon" lakabı ile tanınmıştır. Aynı zamanda bu kişi, Hazar hakanının torunu olmaktadır. Bizans imparatorları yaptıkları bu evliliklerle bazı meselelerde Hazarların desteğini almayı düşünmüştür.

Hazar Leon'un karısı Iren'in daha sonra Augusta veya bir imparator naibi olarak değil, tek başına ve tam selahiyetli "Basileus" kabul ve ilan edilmiştir. İşte bu olay, Hazar Türk kadınlarının Bizans devletine olan siyasi tesirini göstermesi açısından önemlidir.

9. Farklı Coğrafyalarda Yaşayan Kadınların Durumu

Çinlilerde kadın, insan sayılmaz, ona isim bile verilmezdi. Çoğu zaman kız çocuklarına isim verilmez, "bir, iki, üç" diye çağrılırdı. Hayatı boyunca bir erkeğin nüfuz ve otoritesi altında bulunmak zorundaydı.

İngiltere'de XI. asra kadar kocalar karılarını satabilirdi. Hristiyanlar ise; kadına şeytan gözüyle bakmışlardır. Yine İngiltere'de kadın "murdar" bir varlık sayıldığı için İncil'e el süremiyordu. Kadınlar İncil'i okuma hakkına Henry devrinde

(1509-1547) sahip olmuşlardır.

İngiliz piskoposu Dour'un 1888 yılında Westminster Kilise'sinde vaaz verirken söyledikleri ; "Bundan yüz sene öncesine kadar kadın erkeğin sofrasına oturma hakkına sahip olmadığı gibi sorulmadan söze başlaması da caiz değildi. Kocasının başının ucuna kocaman bir sopa asardı ve karısı ne zaman emrini tutmazsa onu kullanırdı. Erkek çocuklar ise; analarına ev içinde bir hizmetçi kadından fazla paye vermezlerdi."

Eski Romalılar kadını her kötülüğün anası saydıkları için evliliği benimsemezlerdi. Eğer kadın kız doğurursa veya sakat çocuk doğurursa kocasının onu öldürme hakkı vardı. Kocası öldüğü zaman kadına miras kalmazdı. Kadının ev işlerini ihmal etmesi boşanma sebebi sayılmaktadır. Kadının mahkemeye gidişi ve şahitliği yasaktı.

İran'da kanları bozmamak için yakın akrabalarla evlilik uygun görülmüştür. Bu sebepten anaları ve kız kardeşleriyle evlenenler ortaya çıkmıştır. (Özellikle Mazdeizm'in popüler olduğu dönemde.)

Cahiliye Araplarının kız çocuklarını diri diri gömmeleri bir gerçektir. Kız çocuğa sahip olmak onursuzluk sayılmıştır.

Hint anlayışında evlenmenin esas gayesi babaya varis olabilecek, babanın günahlarının affedilmesi için aile dinini devam ettirebilecek bir erkek çocuğa sahip olmaktır. Erkek çocuk aile için saadet, kız çocuk ise felaket sayılmaktadır. Eğer erkek kısırca "karısının bir başkasıyla birleşmesine" müsaade ederdi. Dul kadınlar yeniden evlenemezdi. Ölen kocasının öbür dünyada da onun sevgisine ihtiyacı olduğu düşünülerek yakılarak öldürülürdü. Ölen kocasının üzerinde yakılan kadın, sadık ve saygı değer bir zevce olarak kabul edilirdi.

10. Abbasiler Devleti'nde Türk Kadını

Türk kadınının tarihten getirdiği bu geniş yetki, pek önemli yer ve statü, İslamî geçiş döneminde dikkat çekici bir durumu beraberinde getirmektedir. İslam-Arap devletlerinin alışık

olmadığı bazı olaylar yaşanmıştır.

İşte bu ilginç olaylardan biri de bazı Türk kadınlarının, bir Arap-İslam devleti olan Abbasi devleti yönetiminde söz sahipliği yapmalarıdır. Abbasi Devletinde yönetim sahibi olan Türk kadınlarından birisi ve ilki Meracil Hatun'dur.

Meracil Hatun ile birlikte Türk kadınlarının Abbasi sarayındaki faaliyetleri başlamıştır. Meracil Hatun'dan sonra zikredilmesi gereken diğer bir kadın da Maride Hatun'dur.

Bir başka örnek ise: Cafer, el-Muktedir Billâh' ın annesi Şağab Hatun'un devleti 25 yıl boyunca yönetmesidir.

Bu kadınların inanılmaz derecede bir zenginliği var idi. Vezirlerin atanmasından bazı kanunların çıkarılmasına kadar etkili olabilmişlerdir. Bunları yapabilmek bir siyasi zekâ ve tecrübe istediğine göre söz konusu kadınların da bu özelliklere sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir.

İslam dininin kabulü ile Türk toplum hayatı üzerindeki etkilerine bakıldığında Türklerin İslamı kabul etmeleriyle sadece dinî inanışları değişmemiş ayrıca toplumda siyasal ve toplumsal değişiklikler de yaşanmıştır. Türk insanı İslam'a girdikten sonra bir taraftan kendi örf ve adetlerini korumaya çalışırken bir taraftan da Arap, Fars ve ileriki dönemlerde Bizans kültürünün etkisine maruz kalmışlardır.

11. Büyük Selçuklu Devleti'nde Kadın

İlk Müslüman Türk devletleri hanedanlarına mensup kadınlar, özellikle siyasî ve idarî hayattaki ağırlıklarını muhafaza etmiş ve zaman zaman gereğini ifa etmişlerdir. Selçuklularda hatunlardan bazıları sarayda sultanın yanında değil geçici veya devamlı olarak başka bir şehirdeki sarayda kalırdı. Sultanla birlikte otursun veya oturmasın hatunun emrinde küçük çaplı idarî ve askerî teşkilat, özel bir hazine, özel bir vezir ve diğer görevliler bulunmaktadır.

Hatunlar yeri geldiklerinde bulundukları yerden ayrılarak sultanın yardımına gidebilirlerdi. Örneğin; Tuğrul Bey, Hemedan Şehrinde üvey kardeşi İbrahim Yinal tarafından kuşatılınca Tuğrul Bey'in eşi Altuncan Hatun'un emrindeki

Oğuzlarla Bağdat'tan kocasının yardımına gittiği bilinmektedir.

Terken unvanı ile anılan bu hatunların kendilerine ait yurtlukları, divan teşkilatları, askerleri ve önemli gelirleri olan hazineleri vardı.

İslâmi dönem Türk toplumlarında ve devletlerinde de kadın, sosyal hayatta da sahip olduğu haklarını korumuş ve devam ettirmiştir. Ailede anne nüfuz sahibidir ve görüşleri dikkate alınmaktadır.

Fakat Anadolu'ya gelindikten sonra devlet sisteminde bir takım değişiklikler yapılmıştır. Büyük Selçuklularda olduğu gibi büyük toprak parçaları ıkta olarak verilmemeye başlanmış, idarî konularda kadının rolü en aza indirgenmiş, aşiretler parçalanarak toprağa iskân edilmeye başlanmış ve Farsça devletin resmî dili olmuştur.

12. Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadın

Kuruluş dönemi sultanların eşleri de toplumla irtibatı kesik olarak saraylarda yaşamamışlardır. Eşleri gibi bunlarda sosyo-politik hayatın içerisindeyler. Sultan eşleri kaç-göç olayı olmaksızın yabancı erkeklerle görüşebilme özgürlüklerine sahiptirler.

Örneğin; Orhan Bey'in eşi Nilüfer Hatun, Kuzey Afrikalı gezgin İbn-i Battuta'ya ikram ve iltifatlarda bulunmuştur. Müslüman olan Nilüfer Hatun Bursa'da bir tekke, mescit ve Bursa'dan geçen bir çay üzerine bir köprü yaptırmıştır.

Sultan I. Murad'ın kızı Melek Hatun veya Selçuk Hatun ilk dönem Osmanlı siyasetinde yer almaktadır. Sonraki dönemlere bakıldığında Kanuni dönemi ve sonrası Hürrem Sultan veya Mihrimah sultan ve Esma sultanlar gibi padişahların hanım ve kızlarının devlet içerisindeki etkileri tartışılmaz derecede güçlüdür.

Hatta kadınların Osmanlı sarayında nüfuz mücadelelerine girdikleri tarihi bir gerçektir.

13. Osmanlı'da Bir Kadın Teşkilatı

Kuruluş döneminin en önemli teşkilatlarından biri Bacıyan-ı Rum teşkilatıdır ki bu teşkilat içerisinde dâhil olan kadınlar iskân faaliyetlerinde de bulunmuşlardır. Bu amaçla Ahiler gibi çeşitli zaviyeler açmışlardır.

Kanuni devrine ait Defterî Hakanî kayıtlarında, 718 No.lu Menteşe defterinde 63, 74, 32, 81 no.lu belgeler “Kız Bacı”, “Sakarî Hatun”, “Hacı Fatma Zaviyeleri” gibi hatun zaviye Şeyhlerinden örnekler verilmektedir.

Bacıyan-ı Rum teşkilatı içerisinde bulunan kadınlara nasıl ki Ahilikte erkeklere “eline-beline-diline sahip ol” öğüdü verilmişse, Bâcıyân-ı Rûm teşkilâtı içindeki kadınlara da “aşına-eşine-işine sahip ol” öğüdü verilmiştir.

14. Günümüz Türk Toplumunda Kadın

Binlerce yıllık serüvenin geldiği son nokta..

Gezici Araştırma Şirketi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle yaptığı araştırmayla göre:

Kadınların yüzde 75’i “hayatınızdan mutlu musunuz” sorusuna “hayır” yanıtını verirken, yüzde 42’si istemediği halde eşi tarafından cinsel ilişkiye zorlanıyor. Evlenen kadınların sadece yüzde 36’sı kendi isteğiyle ve seçtiği kişiyle evlenmiş...

Son Söz:

Türkiye’de kadın olmak, şiddetin her türlüüne maruz kalarak dünya istatistiklerinde ilk sıraları almak da olabilir, ana sıfatıyla taçlanmış Toprak gibi bereketli olmak da. Kadın olmak, doğduğunda herkesin sessizleştiğine dair deyişlerin öznesi olmakla da birdir, yuvayı yapmanın sorumluluğunu taşımakla da.

Türkiye’de kadın olmak, eşitlikten bahsedince “çirkin feminist” diye aşağılanmak, kendini ifade ettiğinde “hafif meşrep”likle suçlanmaktır.

Türkiye’de kadın, acemisi olduğumuz bir kelime. Çoğu kadının bedeninden utanması bir yana kadın demeye utanır kimileri, “bayan” vardır en nazik söylemlerde. Daha samimisi “bacı” olur

belki.

Aybike SERTTAŞ.

Alıntı Kaynağımız: <http://onedio.com>

Kaynaklar:

<http://eksion.net/turk-mitolojisi-ve-tanrilar.html>

<http://aykiriakademi.com/haber/haber-goster/227-turkiye-de-kadin-acemisi-oldugumuz-bir-kelime-.html>**

<http://tehlikedekidiller.com/turkce/pagan-dini-baglaminda-britanya-druidizmi-ve-turk-samanizmi.html>

http://www.jasstudies.com/Makaleler/2239912_g%C3%BCnd%C3%BCzahmet_129-148_5-5_T.pdf

<http://www.bilinmeyenturktarihi.com/islam-onesi-turklerde-kadinin-yeri.html>

Diğer Kaynaklar:

<http://www.turkforum.net/710575-eski-turklerde-kadin.html>

<http://newsgroups.derkeiler.com/Archive/Soc/soc.culture.ukrainian/2009-04/msg00003.html>

www.iranchamber.com

[/history/articles/women_in_ancient_persia.php](http://www.iranchamber.com/history/articles/women_in_ancient_persia.php)

<http://www.buzzle.com/articles/women-in-the-ancient-chinese-culture.html>

http://www.ahilik.net/index.php?view=article&id=121%3Aahilik-makale25&option=com_content&Itemid=41

<http://www.alternativist.com/topic/1773-sappho-safo> Taryhy makalalar